

Fredagskronikken

Ola Kvaløy, dekan og professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger

Alexander Cappelen Bård Harstad Ola Kvaløy Katrine Løken Simen Markussen Mari Rege Karen H. Ulltveit-Moe

Ola Kvaløy

Når forskere ikke forstår hverandre

Politikerne kan velge og vrake i menyen over forskningsbaserte forslag, siden forskningen er så rik på perspektiver og metoder. Da blir det for mange fristelser og for vanskelig å blinke ut de beste alternativene.

● I kjølvannet av vårens debatt om aktiv næringspolitikk, Mariana Mazzucato og nye oppskrifter på å løse klimakrisen, har vi også fått en debatt om samfunnsøkonomifaget. Det fremstilles av kritikerne som snevert og perspektivløst. Vi trenger «bredere perspektiver for å gjennomføre det grønne skiftet», skriver for eksempel Markus Bugge og Håkon Normann, mens Sigbjørn Tvetraas etterlyser et økonomifag som åpner for en «tredje vei» som kan fremme innovasjon og omstilling.

Hvem er egentlig denne snevre gubben av et fag som ikke åpner opp for andre perspektiver?

Hvis jeg skal oppsummere, så er samfunnsøkonomi et forsøk på å løse det sosio-logen Duncan Watts kaller «the incoherency problem in social sciences». Ifølge Watts har samfunnsvitenskapene utviklet så mange teorier og metoder som ikke snakker sammen, at man ender opp med å gå i ring og aldri komme videre. Vi klarer ikke enes om hva vi vet og ikke vet, og dermed får vi også politikere som kan forsyne seg av den sannheten som passer best med deres agendaer.

Samfunnsøkonomi består heller ikke av bare én teori eller én metode. Det er et vell av teorier som konkurrerer med hverandre, og kritikken mot nye forskningsarbeider er ofte beinhard på seminarer og i tidsskrifter.

Faget har likevel klart å utvikle et slags felles språk som gjør at man ikke får like mange sekter og skoledannelser som man gjerne finner i andre samfunnsvitenskaper.

Det er spesielt to ingredienser i dette språket:

→ Formelle modeller som gjør det enklere å klargjøre premissene for argumentene, samt holde rede på kompleksiteten i de ulike avveiningene, for eksempel i klimapolitikken.

→ Strengt krav til identifisering av årsakssammenhenger. Det er alltid enklere å finne

↑ Fortellinger om store, grønne industrieventyr er bare så mye mer besnærende enn de som handler om traurige CO₂-avgifter, skriver Ola Kvaløy. Foto: Tomas Larsen

det vi kaller statistisk samvariasjon mellom to fenomener A og B, enn å finne at A faktisk forårsaker B. Men det siste er det viktigste, for det er først når vi forstår årsakssammenhengene at vi kan være trygge på politikimplikasjonene.

Jeg har tenkt på Duncan Watts og «inkohereneproblemet» når jeg har forsøkt å lære av Mariana Mazzucato og hennes tilhengere i avisspaltene denne våren. For jeg skjønner ikke riktig hvor de vil, eller hvordan de kommer frem til konklusjonene sine.

Samfunnsforskerne Bugge og Normann skriver for eksempel:

«Vi står nå ved et nytt veiskille, og vi trenger å ta noen kollektive krafttak for å bryte opp eksisterende incentivstrukturer og innlåste forretningsmodeller (...) Vi må definere hva slags samfunn vi ønsker oss og tilrettelegge for at det lønner seg å levere på denne bestillingen. Markedet vil garantert være en viktig bidragsyter til morgendagens løsninger, men for å mobiliseres til dette arbeidet må staten først definere behovene og angi retningen».

Hvis det er noen argumenter eller innsikter i dette avsnittet, så er det ført i et språk jeg ikke skjønner.

Som jeg har forsøkt å forklare tidligere, er det bred enighet om at stater må løse klimaproblemet gjennom å sette høye nok CO₂-avgifter som gir incentiver til nye forretningsmodeller, samt selv bidra til en offensiv FOU-politikk som frembringer ny grønn teknologi.

Mariana Mazzucatos bidrag er knyttet til FoU-politikken, og hennes forslag er for så vidt klare nok: Hun argumenterer for en mer konsentrert satsing på noen få store teknologiprojekter, samt økt statlig eierskap. Men forskningsgrunnlaget er uklart. Det uttrykkes stort sett gjennom eksempler, hvor den amerikanske månelandingen troner som det viktigste.

Også hennes tilhengere i avisspaltene fokuserer på eksempler. Dette er en metode som er vanskelig å skjønne for samfunnsøkonomer.

For når vi bruker vår metode, finner vi ikke støtte for noen av disse to hovedpoengene i Mazzucatos forslag. Snarere finner vi at forslagene vil forvente å gi sløsing med fellesskapets midler, ineffektiv næringsstruktur, og økt risiko for å mislykkes med det grønne skiftet.

Det er mulig at en felles metode i samfunnsvitenskapene er for ambisiøst. I den bibelske fortellingen om Babels tårn var det nettopp vår hovmodige søken etter den himmelske sannheten som gjorde at vi mistet et felles språk.

Men den samfunnsvitenskapelige språkforvirringen har en kostnad, som blir veldig tydelig når vi baler med klimakrisen. Politikere blir tilbudt en så bred meny av ulike forslag til tiltak at de i forvirringen kan ende opp med å velge det som er mest fristende, mens de utsetter det som faktisk er mest effektivt.

Fortellinger om store, grønne industrieventyr er bare så mye mer besnærende enn de som handler om traurige CO₂-avgifter.

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replik:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

Hvis det er noen argumenter eller innsikter i dette avsnittet, så er det ført i et språk jeg ikke skjønner

→ Mer debatt side 36-39